

Bouwhistorische verkenning
met waardenstelling
en aanbeveling

Boerderij Blauwstraat 1a te Sint Anthonis

Boerderij Blauwstraat 1a te Sint Anthonis

Figuur 1 – Detail van de boerderij.

Colofon

Redactie: Jos Bertens

Teksten: Jos Bertens

Fotografie: Bart van Gils

Tekenwerk: Bart van Gils

Veldwerk: Jos Bertens en Bart van Gils

Copyright: Schamp Bouwkundig Advies en Dhr. Jans-Beeke

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Voorwoord	4
Objectgegevens	5
Boerderijsplitsing en cultuurhistorische waarde	6
Inleiding	8
Beschrijving van de boerderij	10
Exterieur	10
Lange voorzijde (oostgevel)	10
Korte eindgevel (zuidgevel)	14
Lange achtergevel (westgevel)	16
Kopgevel (noordgevel)	19
Het dak	21
Interieur	21
Woongedeelte	22
Bedrijfsgebouwt	22
Kapconstructie	24
Waardering	25
Cultuurhistorische waardenstelling	25
Bouwhistorische waardenstelling	25
Advies	29
Bijlage 1 – Waardenstelling boerderij	30

Voorwoord

Wanneer een boerderij van functie gaat veranderen, komt er veel om de hoek kijken. De agrarische functie houdt op te bestaan en een daaropvolgende bestemmingswijziging is onderhevig aan een ingewikkeld vergunningentraject. Een deel van de bebouwing wordt doorgaans geamoveerd en een ander deel behouden. Dit laatste is afhankelijk van de cultuurhistorische waarde van het hoofdgebouw en de eventuele bijgebouwen.

Teneinde deze cultuurhistorische waarde vast te stellen, worden de gebouwen aan een cultuurhistorisch onderzoek onderworpen. Bij boerderij Blauwstraat 1a betreft dit alleen het hoofdgebouw, de langgevelboerderij. Deze wordt in dit rapport nauwkeurig beschreven en met foto's en diverse tekeningen gedocumenteerd. Er wordt dan een waardenstelling gemaakt waarin wordt aangegeven wat waard is om te behouden, wat onder voorwaarden kan worden gewijzigd en wat kan worden geamoveerd.

Het was bij het opstellen van deze rapportage niet mogelijk om destructief onderzoek te doen. Derhalve is er geen inzicht verkregen in de aard en toestand van de balklagen in het woongedeelte van de boerderij. Verder kon het gebint in stal en schuur slechts summier beoordeeld worden, aangezien dit door diverse binnenmuren was ingebouwd. Dit laatste geldt ook voor de kapconstructie, aangezien het vanwege de kwetsbare zoldering niet mogelijk was om alles van dichtbij waar te nemen.

December 2017

Schamp Bouwkundig Advies
Adviseur Ruraal Erfgoed

Objectgegevens

Eigenaar:	Dhr. Jans-Beeke
Adres:	Blauwstraat 1a
Postcode en plaats:	5843 AC Sint Anthonis
Kadastraal nummer:	671
Sectie:	I
Kadastrale gemeente:	Oploo

Boerderijsplitsing en cultuurhistorische waarde

Het Brabantse platteland is sedert het midden van de vorige eeuw ingrijpend veranderd. De diverse ruilverkavelingen hebben in het karakteristieke Brabantse landschap rigoureus ingegrepen. De kleine verkavelingen omringd door houtwallen, sloten, bosschages en broekbosjes hebben allen het loodje moeten leggen. Ook zijn de vele zandpaden, hoge akkers en de met populieren omzoomde weilanden verdwenen. Goudgele korenvelden zijn er alleen nog maar op oude (zwart/wit) foto's. De kleur van ons landschap is overwegend groen. Het gevolg is dat de biodiversiteit schrikbarend is achteruit gegaan.

Genoemde veranderingen gingen gepaard met een kaalslag op het authentieke Brabantse boerderijenbestand. Vele mooie oude boerderijen zijn gesloopt. Andere zijn gemoderniseerd waarbij karakteristieke elementen verloren gingen. De meeste boerderijen die behouden zijn gebleven, zijn niet altijd op een verantwoorde wijze gerestaureerd. In het Brabantse land bevinden zich veel boerderettes of anderszins aangetaste boerderijen.

Gelukkig is ook veel waardevols behouden gebleven. Vaak moet men door de modernisering, aanbouwen en nieuwe stallen heen kijken om dit waardevolle te ontdekken. Bij veel boerderijen kunnen hinderlijke ingrepen, die door de tijd hebben plaatsgevonden, echter op min of meer eenvoudige wijze weer ongedaan gemaakt worden.

De provinciale overheid heeft ingezien dat de kwaliteit van het landelijk gebied in Brabant een flinke facelift nodig heeft. Beekdalen worden weer hersteld waarbij de kleine beekjes weer gaan meanderen. Populieren en bosschages worden weer aangeplant en overtollige stallen moeten worden gesloopt. Het een en ander gaat gepaard met de aanleg van een groot net van toeristische fietspaden. Gemeenten, het Waterschap en natuurorganisaties als Het Brabants Landschap werken in deze hand in hand.

De Brabantse boerderij heeft een sleutelpositie in deze kwaliteitsverbetering. Zonder boerderijen is het landschap leeg en saai. Vrijwel alle oude boerderijen hebben echter hun basisfunctie verloren. Teneinde ze toch te behouden zullen ze een herbestemming nodig hebben. Voor verreweg de meeste boerderijen zal dit een verruimde woonbestemming betekenen. In de praktijk betekent dit dat de boerderij gesplitst gaat worden in meerdere wooneenheden.

In het bewerkstelligen van de kwaliteitsverbetering heeft het geen zin om alle boerderijen te behouden. Niet alle boerderijen zijn waardevol voor de kwaliteitsimpuls van het gebied. Het heeft derhalve ook geen zin om alle boerderijen te gaan splitsen. Het zullen de boerderijen zijn met een zekere cultuurhistorische waarde, die in aanmerking komen voor behoud door middel van splitsing. Alleen deze laatste categorie kan een kwaliteitsverbetering garanderen.

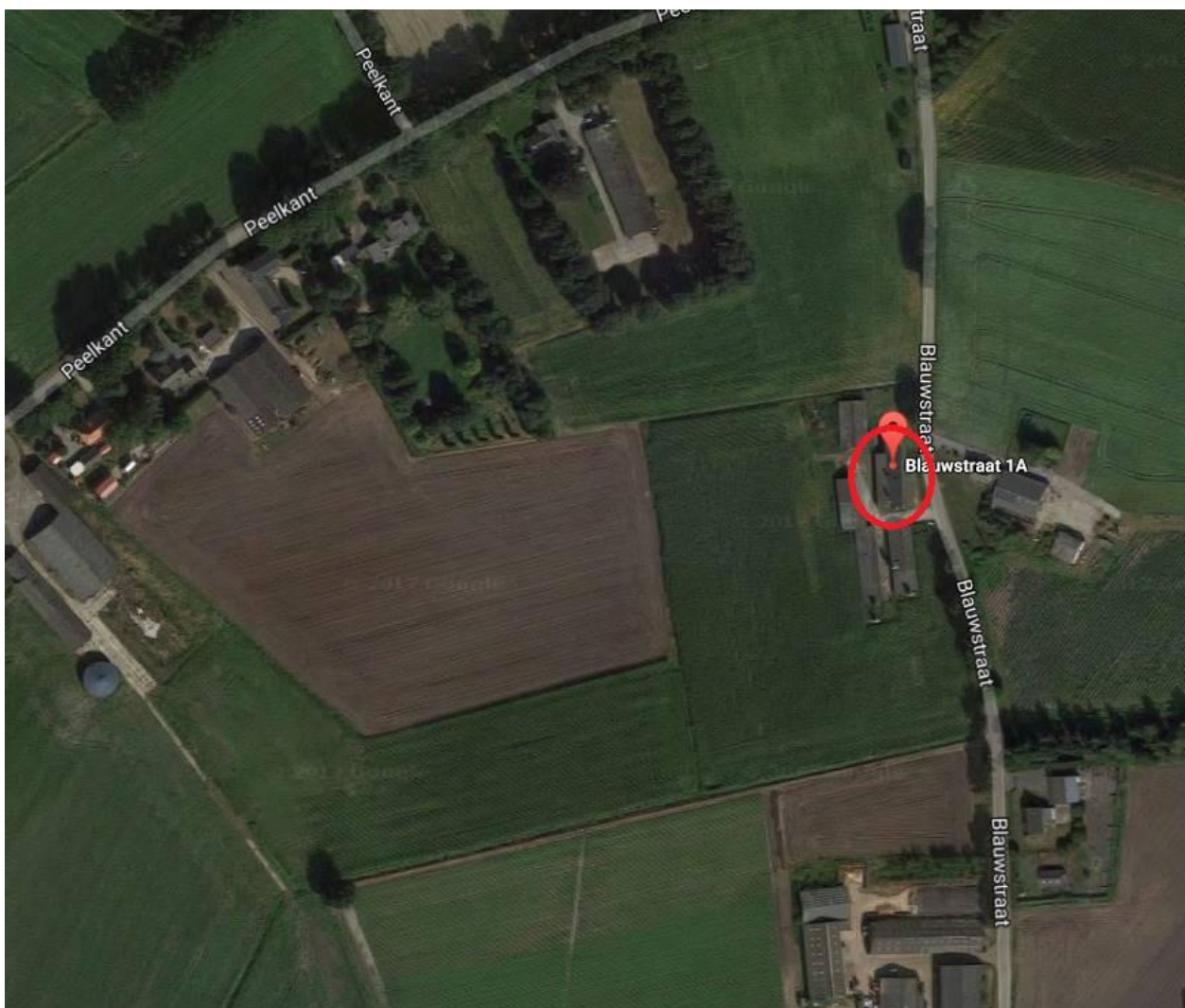
Een kwalitatief beter en mooier platteland komt ten goede van ons allemaal. De prijs die hiervoor betaald moet worden kan niet eenzijdig op de schouders worden gelegd van de boerderijbezitter. De overheid heeft derhalve bepaald dat een eigenaar in ruil voor het behoud en de restauratie van een cultuurhistorisch waardevol gebouw een verruiming kan verkrijgen

van de woonbestemming. In de praktijk betekent dit dat de boerderij dan onder genoemde voorwaarden gesplitst mag worden.

De vaststelling of een gebouw cultuurhistorische waarde heeft, geschiedt door middel van een bouwhistorische verkenning met waardenstelling. Dit is een door een deskundig bureau opgemaakte rapportage van de boerderij, waarbij elk onderdeel van het gebouw beoordeeld wordt op basis van de cultuurhistorische waarde c.q. monumentwaarde.

Inleiding

Boerderij Blauwstraat 1a is een langgevelboerderij die met de deuren van woonhuis, stal en schuur naar de straat is gericht. De boerderij ligt aan de westzijde van het dorp in een gebied dat in de jaren twintig van de vorige eeuw zal zijn ontgonnen (Figuur 2). Het gebouw Blauwstraat 1a zal uit dezelfde tijd dateren. De boerderij is momenteel onbewoond en er is een beginnend verval ingetreden. Naast en achter de boerderij staan op het erf diverse bijgebouwen. Het zijn voornamelijk varkensverblijven uit de jaren zestig van de vorige eeuw. Deze varkensschuren zijn momenteel leeg. Voor de boerderij ligt een grasveld dat is afgezet met een hekwerk van groene gaas. Er hebben in het verleden bomen voor het huis gestaan.

Figuur 2 – De omgeving van de boerderij. De boerderij is omcirkeld in het rood.

De boerderij is een langgerekt gebouw en heeft een zadeldak tussen de twee topgevels. Aan de bouwsporen is te zien dat er zich in de loop der jaren diverse veranderingen hebben voorgedaan. Zo zal de boerderij oorspronkelijk een potstal hebben gehad die later is omgebouwd tot grupstal, ook wel “Hollandse stal” genoemd. Een potstal is een donkere stal met alleen een dubbele mestdeur voor het uitrijden van de mest met de eerdkar. Deze dubbele

mestdeur bevond zich aan de lange voorzijde van het gebouw (oostzijde) en is bij de ombouw tot grupstal dichtgezet. In de stal zijn toen betonnen stalramen aangebracht (Figuur 3). In ongeveer dezelfde tijd of iets later heeft een dergelijke ombouw in het schuurgedeelte plaatsgevonden. Hier zijn de grote deeldeuren dichtgezet ten behoeve van het aanbrengen van stalramen (Figuur 4). Deze ramen bevinden zich ook in de voormalige tasruimte.

Figuur 3 – Deel van de voorgevel. De bouwsporen tonen aan waar de staldeuren hebben gezeten.

Figuur 4 – Deel van de voorgevel. Hier is de locatie van de voormalige schuurdeuren te zien.

In het derde kwart van de vorige eeuw zal het woongedeelte ingrijpend zijn veranderd. De kelder/opkamer zal in die jaren zijn afgebroken en de huidige kleine kelder zal er toen voor in de plaats zijn gekomen. De kamers tegen de noordgevel zullen in die tijd zijn samengevoegd tot de huidige grote kamer. De woonkeuken zal het grote raam hebben gekregen, dat zich thans nog in de achtergevel bevindt. Waarschijnlijk is in dezelfde tijd het gehele bedrijfsgedeelte ingericht voor het houden van varkens. Tegen de eindgevel zal toen de grote voedersilo zijn aangebracht.

Aan de lange achterzijde bevindt zich over de lengte van stal en schuur een uitbouw die gelijktijdig met de bouw van de boerderij is aangebracht. Deze uitbouw was bestemd voor het onderbrengen van varkens. In de buitenmuur bevinden zich nog de dichtgezette varkensdeurtjes. Dit boerderijtype komt in meerdere streken van de Peel voor, o.a. Westerbeek. De achterzijde was oorspronkelijk lager en zal in de jaren zestig zijn verhoogd, waarbij dit gedeelte van het dak met golfplaten is belegd.

Beschrijving van de boerderij

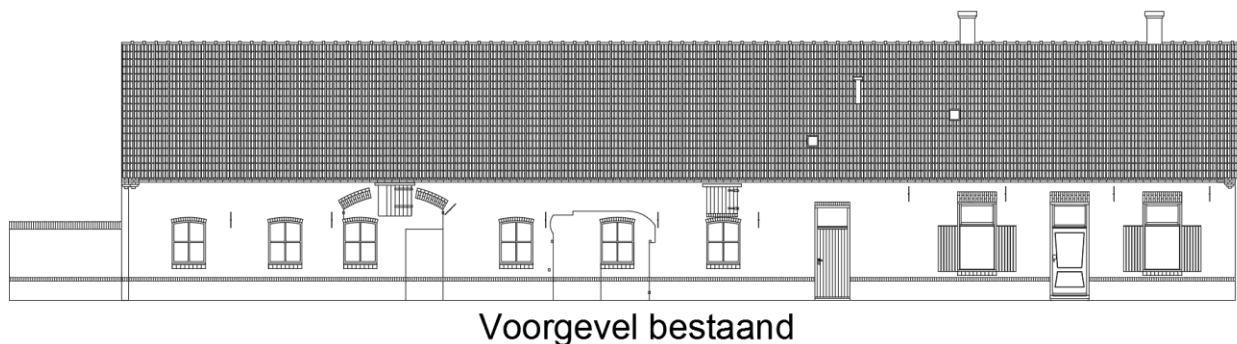
Exterieur

Lange voorzijde (oostgevel)

Figuur 5 – Oostgevel vanuit het noordoosten.

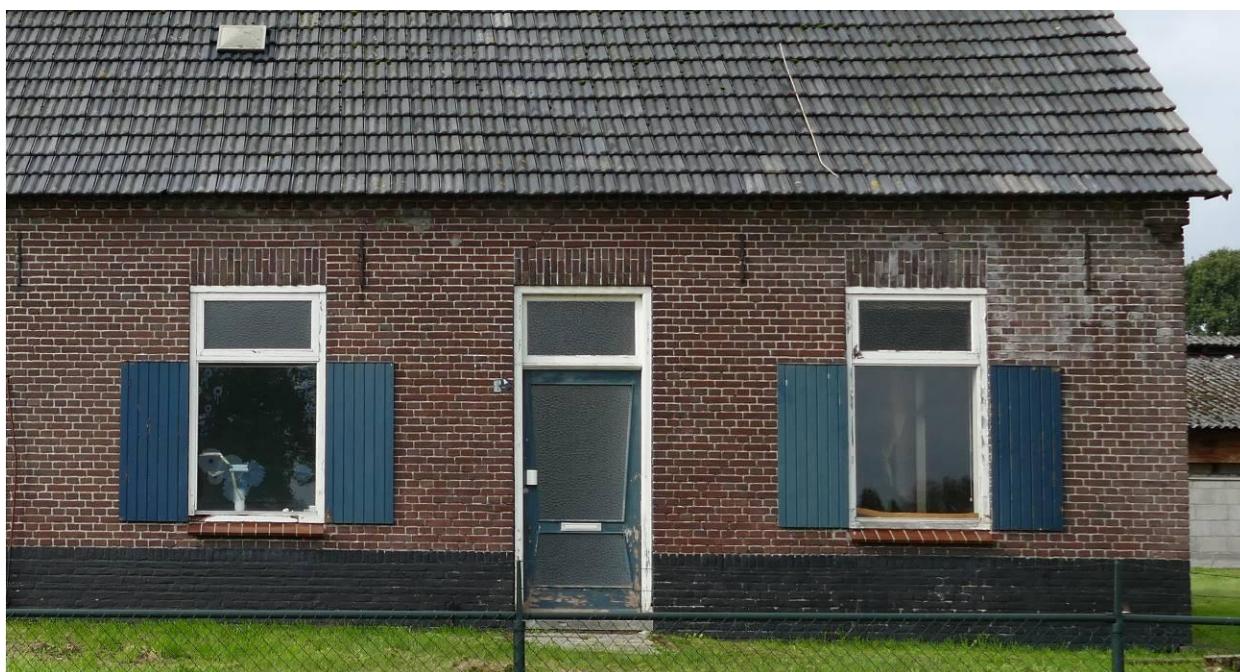
Deze gevel (Figuur 5 en Figuur 6) is aan de straat gelegen en is onderverdeeld in respectievelijk woongedeelte, stalgedeelte en schuurgedeelte. De gevel heeft een lengte van zo'n dertig meter en is opgetrokken in een machinale steen in kruisverband. De gevel is met kalk gemetseld. Er is een 9-laagse zwart geteerde plint die bovenaan is afgezet met een rollaag. Onder de dakvoet eindigt de gevel met een trapsgewijs uit de gevel springend metselornament. Van onder naar boven is dit opgebouwd uit een strekkenlaag, muizentand, kopse laag en strekkenlaag. Deze laatste laag steekt niet uit ten opzichte van de voorlaatste. Links- en rechtsboven eindigt de voorgevel in een vierlaagse uit de muur springende kolom die steunt op een iets minder uitspringende strek en kop zoals bij een duivengat. In de gevel bevinden zich tien staafankers. Vier ankers zitten in het woongedeelte, drie in het stalgedeelte en drie in het schuurdeel. De ankers in het woongedeelte liggen in een hogere positie dan die in het bedrijfsdeel. De gevel heeft geen dakgoot.

Figuur 6 – Voorgevel bestaand.

Woongedeelte

Het woongedeelte (Figuur 7) bestaat uit een voordeur die aan elke zijde wordt geflankeerd door een woonhuisvenster. De voordeur bestaat geheel uit glas in 2-ruitsvorm, met daartussen een brievenbus. De glaspartijen van matglas lopen iets taps naar elkaar toe. Onderaan heeft de deur een smalle waterslag. De voordeur zal uit de jaren 60/70 van de vorige eeuw dateren. De voordeur heeft een 1-ruits bovenlicht van geornamenteerd matglas (bobbeltjesmotief) dat gelijk is aan dat van de deur. De onderdorpel is van hardsteen en heeft vaste kleine neuten. Het kozijn met half rond profiel en het vaste kalf met samengesteld profiel zijn uit de bouwtijd. Boven de deur bevindt zich een rechtopstaande strek met een hoogte van een hele steen en kop. De positie van hele steen en kop wisselt om en om waarbij de kop telkens iets terugvalt in de gevel.

Figuur 7 – Het woongedeelte.

De ramen hebben nog hun oorspronkelijk kozijn maar hebben een gewijzigde indeling. Te oordelen naar de nog aanwezige oorspronkelijke zolderramen in de noordgevel zullen het T-vensters zijn geweest. Het bovenste deel is 1-ruits matglas, zoals bij de voordeur. Het is gewijzigd in een naar buiten draaiend klepraam. Het onderste deel is een 1-ruits vast raam met

een later aangebracht vast kalf. De sporen van de voormalige ingeslagen duimen voor de luiken zijn nog in het kozijn waar te nemen (Figuur 8). De ramen hebben thans schijnluiken. Deze zijn los tegen de gevel bevestigd. De strek boven de ramen is gelijk aan die boven de voordeur. De ramen hebben een lekdorpel van bruine keramische tegels uit de jaren 50/60. De kleur van voordeur en luiken is blauw.

Figuur 8 – Deel van een woonhuisvenster waar de sporen van de voormalige duimen te zien zijn.

Rechts

Figuur 9 – Deur naar de voorstal.

Stalgedeelte

Links van het woongedeelte bevindt zich de deur naar de voorstal (Figuur 9). Het kozijn van deze deur is nagenoeg identiek aan dat van de voordeur. Ook deze deur heeft een vast kalf met 1-ruits bovenlicht. Aan de bovenzijde heeft de deur een rollaag en aan de onderzijde een houten dorpel. De houtsoort is grenen. De deur bestaat uit smalle kraaldelen en is blauw geverfd. Links van de deur bevindt zich op regelmatige afstand een drietal betonnen stalramen (Figuur 10). De ramen zijn 4-ruits en getoogd. Ze hebben aan de bovenzijde een rollaag en onderaan een lekdorpel van stenen op zijn plat met kopse kant voor. Links van elk raam bevindt zich een staafanker ter hoogte van de rollaag van het raam. Boven het meest rechtse raam bevindt zich een hooiluik onder het dak (Figuur 11). Dit luik heeft aan de onderzijde een rollaag en aan de bovenzijde een houten latei die vlak onder de sierlijst zit. Het luik zit in een sponning in de muur. Het dateert uit de bouwtijd van de boerderij. Het luik is groen geverfd.

Figuur 10 – Een van de betonnen stalramen.

Figuur 11 – Het hooiluik in het stalgedeelte, onder het dak.

Het geveldeel van het stalgedeelte vertoont de sporen van de voormalige mestdeuren. In de gevel bevinden zich nog de ingemetselde duimen van de voormalige deuren. Aan het metselwerk is waarneembaar dat de stalramen later zijn aangebracht. Het middelste raam bevindt zich in het dichtgezette deel van de dubbele mestdeur. Het stalgedeelte zal voorheen aan deze zijde geen stalramen hebben gehad. De plint en het metselwerk van het dichtgezette deel sluiten qua steensoort en metselverband nauwkeurig aan bij de bestaande gevel.

Schuurgedeelte

Links van het stalgedeelte bevindt zich de schuur. Geheel rechts is het grote bouwspoor van de voormalige deeldeuren (Figuur 4). Ook hier zijn de duimen van de voormalige deuren nog in het muurwerk aanwezig. De segmentboog van de bovenzijde zit nog voor een groot deel in de gevel (Figuur 12). Hij bestaat uit afwisselend een hele steen en twee koppen, afgedekt met een laag van platte koppen. De dichtzetting is geschied met een iets andere steen dan die te zien is in het stukje muur op de plaats van de voormalige mestdeuren. De kleur neigt meer naar rood. Dit kan wijzen op een latere verbouwing. Ook deze dichtzetting sluit mooi aan bij het metselverband van de gevel.

Figuur 12 – De segmentboog van de deeldeuren met links en rechts eronder nog een duim.

Ter plaatse van de voormalige deeldeuren is een stalraam, een hooiluik en een loopdeur aangebracht. De loopdeur is inmiddels weer dichtgezet met een nieuwe steen (Figuur 13). Het hooiluik is identiek aan dat in het stalgedeelte. Ook hier sluiten plint, rollaag en metselverband nauwkeurig aan bij het bestaande muurwerk. Het plintgedeelte in de voormalige loopdeur is niet zwart gesausd. Links van de voormalige deeldeuren was de tasruimte waarin zich twee stalramen bevinden die identiek zijn aan de andere. Voorheen zal dit een blind stuk muur zijn geweest. Het staafanker rechts van de dichtgezette deeldeuren ligt iets hoger en is schuin geplaatst.

Figuur 13 – De dichtgezette loopdeur.

Figuur 14 – De poort en het stuk muur links van de voorgevel.

Poort

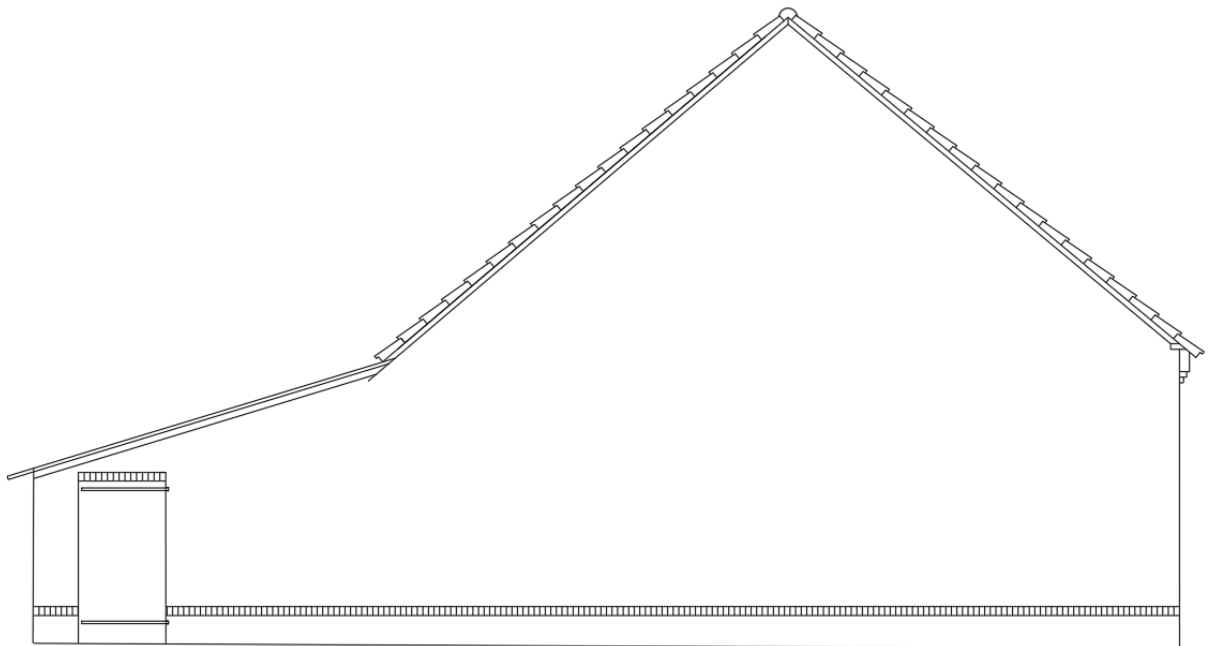
Het erf aan de achterzijde van de boerderij wordt afgesloten door middel van een poort met gegalvaniseerde spijlen (Figuur 14). Deze bevindt zich in het verlengde van de voorgevel tussen de boerderij en de varkensstal links van de boerderij. Om het erf af te scheiden is tussen poort en boerderij een stuk muur gebouwd van ongeveer 2.50m. Deze is opgetrokken in een grijze steen in halfsteens verband. De afsluitende rollaag van de plint van de boerderij is in deze muur doorgetrokken.

Korte eindgevel (zuidgevel)

Deze gevel (Figuur 15 en Figuur 16) is een geheel blinde muur die is geplaatst voor de oorspronkelijke eindgevel. De eindgevel is een topgevel. Teneinde een goede aansluiting te verkrijgen met de voorgevel is de afsluitende kolom in de linker bovenhoek van de voorgevel verdubbeld. Dit is gebeurd met de nieuwe grijze steen van de zuidgevel. De zuidgevel is opgetrokken in dezelfde steensoort en hetzelfde metselverband als het muurgedeelte rechts van de poort. Door de uitbouw van het bedrijfsgedeelte aan de westzijde is de zuidgevel asymmetrisch. Er bevinden zich twee grote voedersilo's voor deze gevel. Oorspronkelijk had het dak hier een overstek zoals bij de noordgevel. De nieuwe gevel heeft deze ruimte opgevuld waarbij deze gelijk kwam te liggen met het einde van het dak. De muldenpannen zijn aan deze zijde geen hoekpannen, maar hebben een aangesmeerde rand.

Figuur 15 – De eindgevel.

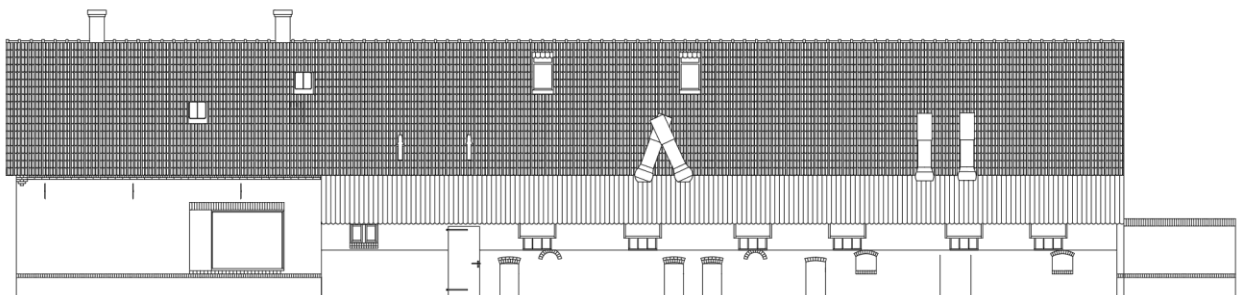

Figuur 16 – Eindgevel bestaand.

Lange achtergevel (westgevel)

Figuur 17 – De achtergevel.

Figuur 18 – Achtergevel bestaand.

De westgevel (Figuur 17 en Figuur 18) bestaat uit twee onderscheidende gedeelten: het woongedeelte met een hoge gevel en het bedrijfsdeel met een lage gevel. Het bedrijfsdeel is een uitspringend gedeelte van het gebouw.

Bedrijfs gedeelte

Het oorspronkelijk lage gedeelte is in de jaren 50/60 van de vorige eeuw verhoogd. Dit is duidelijk waar te nemen aan de rode steensoort en aan de nieuwere betonnen stalramen in het verhoogde gedeelte (Figuur 19). Het bedrijfs gedeelte heeft aan deze zijde geen onderscheid

Figuur 19 – Detail van de achtergevel met de nieuwe stalramen en het verschil in steensoorten tussen het oude en opgehoogde deel.

Figuur 20 – Een dichtgezet varkensdeurtje.

Figuur 21 – De noordgevel van de aanbouw.

Figuur 22 – Het 2-ruits draairaam in het woongedeelte.

tussen stal- en schuurgedeelte. Dit heeft te maken met het feit dat deze aanbouw geheel in gebruik is geweest voor het stallen van varkens. Dit is nog waar te nemen aan een vijftal dichtgezette varkensdeurtjes die zich uitstrekken over de gehele lengte van het bedrijfsgedeelte (Figuur 20). Een klein deel van de aanbouw tegen het woongedeelte zal spoelkeuken zijn geweest. Hier had het woongedeelte in de noordgevel van de aanbouw een eigen buitendeur met raam (Figuur 21).

Van links naar rechts kunnen we in het lage bedrijfsdeel een aantal onderdelen waarnemen. Hierbij moeten we in aanmerking nemen dat alle ramen zich in het verhoogde gedeelte bevinden en alle dichtgezette deurtjes en ramen in het oorspronkelijke lage deel. Van links naar rechts treffen we de volgende onderdelen aan: een 2-ruits raam, een loopdeur, een dichtgezet getoogd varkensdeurtje, betonnen stalraam, dichtgezet halve maantje, betonnen stalraam, twee dichtgezette varkensdeurtjes, betonnen stalraam, dichtgezet halve maantje, dichtgezet getoogd varkensdeurtje, betonnen stalraam, dichtgezet getoogd stalraam, betonnen stalraam, dichtgezet deurtje, betonnen stalraam, betonnen stalraam, dichtgezet getoogd stalraam. Alles bij elkaar heeft het bedrijfsgedeelte aan deze zijde zes betonnen stalramen en een loopdeur. Het woongedeelte heeft een 2-ruits draairaam (Figuur 22). Vóór de verhoging van de gevel

waren hier vijf varkensdeurtjes, een raampje in de vorm van een half maantje en een tweetal getoogde (stalen) raampjes.

Woongedeelte

Figuur 23 – Het woongedeelte van de achtergevel.

Bij de westgevel ligt het woongedeelte achter het hoge gedeelte (Figuur 23) en achter het deel met het 2-ruits venster van het lage gedeelte (Figuur 21).

De westgevel heeft links een blinde muur van ongeveer 5 meter lengte. Achter deze blinde gevel heeft de voormalige kelder met opkamer gelegen. De gevel heeft boven in de hoek links een hoekkolom op gemetselde console, die identiek is aan die van de oostgevel (Figuur 24). De muurbeëindiging onder de dakrand vindt hier plaats door middel van een rollaag. De gevelopbouw in kruisverband en zwart geteerde plint is gelijk aan die van de oostgevel. In de gevel bevinden zich drie staafankers op gelijke afstand van elkaar. Deze liggen op dezelfde hoogte als bij de oostgevel.

Rechts van het blinde gedeelte bevindt zich een groot keukenraam. Dit raam is 1-ruits en aan de linkerkant voor een gedeelte afgetimmerd. Het ligt onder een staafanker en is licht doorgezakt. Het raam heeft een lekdorpel van bruine keramische tegels. Het zal in de jaren 60/70 zijn aangebracht. Aan de aanwezige bouwsporen (aangemetseld muurwerk) is op te maken dat hier voorheen een kleiner raam en een loopdeur was (Figuur 25).

Figuur 24 – De hoekkolom en de rollaag in de achtergevel.

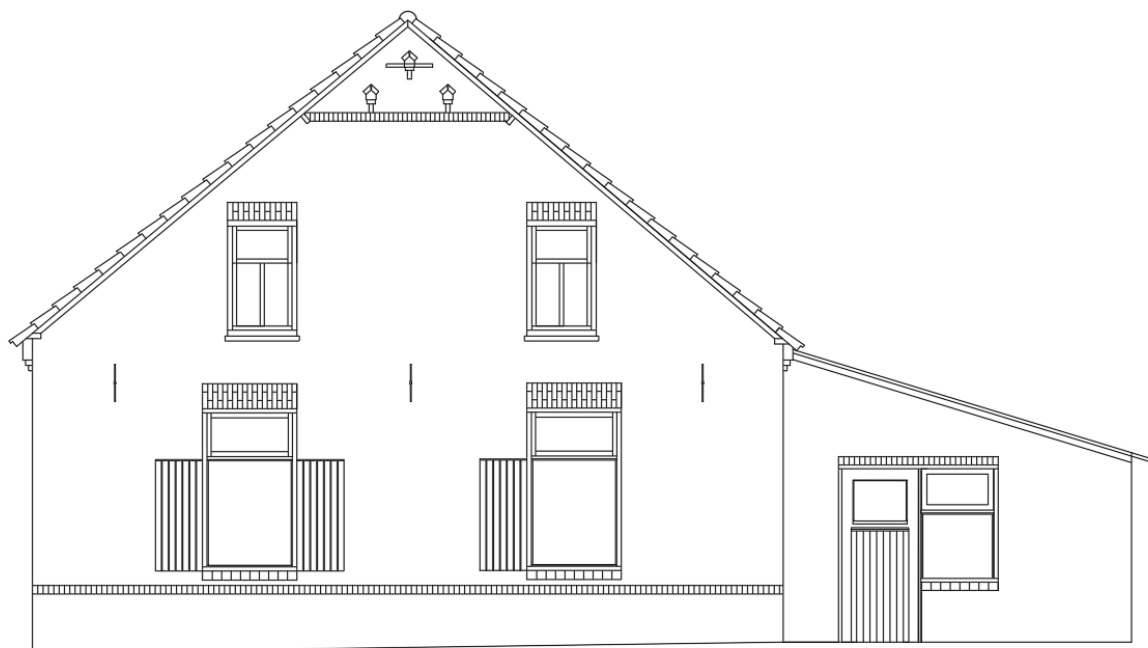
Figuur 25 – Sporen van een vroegere loopdeur in het woongedeelte van de achtergevel.

De noordgevel van de aanbouw zal in de jaren 50/60 van de vorige eeuw in halfsteensverband zijn opgetrokken. Uit die tijd zal ook de buitendeur met het daar aan gekoppeld raam dateren. De deur heeft een gedeelte van glas en het raam is 2-ruits met bovenste deel klep. Het raam heeft dezelfde lekdorpel als het keukenraam. Beide zullen van dezelfde verbouwing zijn.

Kopgevel (noordgevel)

Figuur 26 – De kopgevel.

Figuur 27 – Kopgevel bestaand.

De kopgevel (Figuur 26 en Figuur 27) is een topgevel die geheel symmetrisch is. Het dak steekt een twintigtal centimeters over zodat de muurplaat en gordingen buiten de gevel steken. Ze zijn met een sierlijk ojief afgewerkt (Figuur 28). Het muurwerk heeft dezelfde opbouw en afwerking als de oostgevel. Dit geldt eveneens voor de ramen van de gelijkvloerse verdieping. Deze zijn identiek aan die van de lange voorgevel. De zolderramen hebben nog de T-vorm uit de bouwtijd met brede verticale roede in het onderste raamgedeelte (Figuur 29). Ook is hier de hardstenen lekdoorpel nog aanwezig.

Figuur 28 – Een gording afgewerkt met een sierlijk ojief.

Rechts

Figuur 29 – Een zolderraam

De kopgevel heeft boven drie duivengaten, waaronder zich een sierlijst in de vorm van een rollaag bevindt (Figuur 30). De twee zolderramen hebben een staande strek van afwisselend een hele steen en twee koppen. De onderste kop ligt telkens iets terug in de gevel. Links en rechts heeft de gevel een sierlijke uitstulping ter plaatse van de kleine kolommen van oost- en westgevel. Er bevinden zich op zolderhoogte, geheel symmetrisch, drie staafankers in de gevel. Onderaan in de gevel, onder het rechterraam bevindt zich een bouwspoor van een verdwenen kelderraam (Figuur 31). Voorheen lag hier de kelder met opkamer. Het raam rechts had vanwege de symmetrie dezelfde positie in de gevel. De onderzijde kwam ongeveer gelijk met de vloer van de opkamer. Dit kwam vaker voor bij boerderijen uit de jaren twintig. Vooral bij ontginningsboerderijen uit die tijd. Symmetrie was belangrijk, het gaf de boerderij een zekere status.

Figuur 30 – De duivengaten in de kopgevel.

Figuur 31 – De locatie van het voormalige kelderraam.

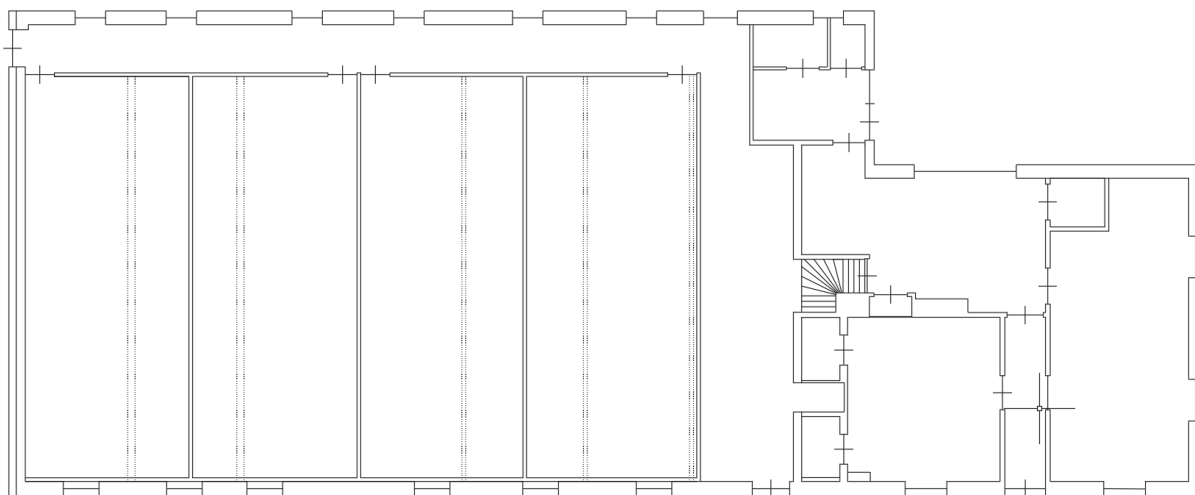
Het dak

Het dak van de boerderij is belegd met muldenpannen. Aan de noordgevel is de dakrand afgewerkt met hoekpannen. Deze zullen waarschijnlijk ook bij de zuidgevel aanwezig zijn geweest maar konden waarschijnlijk niet meer worden toegepast bij de bouw van de nieuwe eindgevel. Op het dak bevinden zich twee schoorstenen. Dit zijn schoorstenen die van aanvang af bestemd waren voor het gebruik van een kachel en fornuis. Ze staan dan ook niet op de geëigende plaatsen zoals de brandgevel en de kopgevel. Op de aanbouw aan de achterzijde liggen golfplaten. Deze zullen zijn aangebracht toen de achtergevel verhoogd werd. Het dak zal waarschijnlijk nooit een dakgoot hebben gehad. Op de plaats van het bedrijfsgedeelte liggen speciale ventilatiepannen die moesten zorgen voor ventilatie op plaatsen waar koren en hooi werd bewaard. Aan de achterzijde van de boerderij is het dak nogal rommelig door de grote afzuig- en ventilatiekokers die hier aanwezig zijn.

Interieur

Het interieur van de boerderij (Figuur 32) heeft in de loop der tijd een flinke verandering ondergaan. Opkamer en kelder zijn er uit gesloopt en kamers zijn samen gevoegd. Er zijn sanitaire ruimten bijgekomen en hier en daar zijn vertrekken gemoderniseerd. In het woongedeelte is alleen de gang achter de voordeur gehandhaafd.

Ook het bedrijfsgedeelte is flink veranderd. De boerderij is gebouwd als ontginningsboerderij voor het gemengde bedrijf. Oorspronkelijk was er nog een potstal en diende de schuur voor opslag van koren. In de loop der tijd heeft de bedrijfsvoering zich helemaal gericht op het houden van melkvee. De stal en schuur werden ingericht als melkstal. Daarna werd het een varkensbedrijf en werd de boerderij vol gebouwd met varkensverblijven. In het bedrijfsgedeelte is een groot deel van de oude constructie behouden gebleven.

Figuur 32 – Plattegrond van de begane grond.

Woongedeelte

Het huidige woongedeelte bestaat uit een gang die toegang geeft tot de twee zijkamers en de grote woonkeuken (Figuur 33). Deze ruimte is nog het meest in authentieke staat. De oude omlijsting van de deuren is nog aanwezig en onder het hardboord zitten vermoedelijk nog de originele balken. In alle vertrekken zijn de balkenplafonds aan het oog onttrokken door middel van hardboord en zijn er eigentijdse deuren aangebracht. De vloeren hebben vloerbedekking en de wanden eigentijdse lambriseringen van boord (Figuur 34). Het een en ander verkeert in vervallen staat. Achter de vlakke deuren kan mogelijk nog een authentiek exemplaar schuil gaan.

Ter plaatse van de voormalige kelder is een kleine ondiepe kelder gecreëerd, waarboven zich geen opkamer bevindt (Figuur 36). Het overige deel van de kelder is opgevuld en bij de leefkamer getrokken (Figuur 35). De oude spoelkeuken is een entree geworden met enkele sanitaire ruimten. De grote keuken is nog op dezelfde plaats maar is volledig eigentijds ingericht. De inrichting verkeert in vervallen staat. Ook hier zal, zoals in de overige vertrekken, het originele balkenplafond onder het hardboord nog wel aanwezig zijn.

Bedrijfsgedeelte

Het bedrijfsgedeelte is, afgezien van de indeling in varkenshokken, nog in redelijk authentieke staat. De constructie bestaat uit stalen H-balken die van muur tot muur lopen en aan de zijde van de lage varkensstal door staanders worden ondersteund. Op de stalen liggers rusten korte

Figuur 33 – De gang.

Figuur 34 – De zuidelijke kamer.

Figuur 35 – De huidige leefkamer. Achterin de ruimte die ooit de opkamer was.

Links

Figuur 36 – De huidige kelder.

staanders die een eiken of grenen gebintplaat dragen waarop de kap rust (Figuur 37). Deze constructie is nog nagenoeg intact. Hier en daar is de ligger ingebouwd in een tussenmuur.

Figuur 37 – Een stalen ligger, met in het midden nog een korte staander.

Figuur 38 – A-spanten.

Kapconstructie

Op de stalen liggers rusten grenen A-spanten die de gordingen van de kap ondersteunen (Figuur 38). De oude kap is nog geheel intact. Op de hooizolder kan men aan de zijde van de lage varkensstal de staanders met windverbanden waarnemen. In totaal wordt de kap gedragen door een zestal A-spanten. De sporen zijn van gekantrecht vurenhout.

Waardering

Cultuurhistorische waardenstelling

1. Cultuurhistorische waarden

De boerderij is een uitdrukking van de agrarische ontwikkeling in een ontginningsgebied in het eerste kwart van de 20^e eeuw.

2. Architectuur- en historische waarden

De boerderij is een zuiver type langgevelboerderij met een zadeldak tussen twee topgevels. De voorgevel heeft onder de daklijst een fraaie ornamentiek. In de kopgevel is een zuivere symmetrie toegepast door het opkamerraam niet hoger te plaatsen, zoals bij bijna alle boerderijen gebruikelijk is.

3. Situationele en ensemblewaarden

De boerderij past qua boerderijtype helemaal in het ontginningsgebied van Sint-Anthonis. Met de huidige bijgebouwen is er geen sprake van ensemblewaarde.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Het exterieur van de boerderij is gaaf bewaard gebleven. De boerderij heeft haar oorspronkelijke bouwmassa aan de oost- en noordzijde helemaal behouden. Aan de zuid- en westzijde zijn enkele veranderingen aangebracht die verband houden met de agrarische ontwikkeling. De gaafheid van de langgevelboerderij is bij de voorgevel geheel afleesbaar.

5. Zeldzaamheid

De zeldzaamheid schuilt niet zozeer in het boerderijtype als wel het boerderijtype in combinatie met de ontginningsgeschiedenis van het gebied. De constructie van het gebint als een combinatie van ijzeren balken en grenen staanders is zeldzaam.

Bouwhistorische waardenstelling

De constructie van het gebint in het bedrijfsgedeelte is een zeldzaam voorbeeld van een combinatie van traditionele ambachtelijkheid en voor die tijd moderne constructiemethoden. Een traditioneel in elkaar gezet eiken gebint wordt gecombineerd met een stalen H-balk als ligger.

Waarderingstekening

Als basis voor de waarderingstekening is de boerderij globaal opgemeten door Schamp Bouwkundig Advies.

De verkenning heeft geleid tot de onderstaande bouwhistorische waardenstelling. Hiervoor zijn de onderstaande categorieën gehanteerd conform de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009).

Categorie 1

De blauw gekleurde lijnen zijn de gevels, wanden en andere delen die van **hoge monumentwaarde** zijn. In principe dienen deze zo veel mogelijk ongewijzigd behouden en herkenbaar te blijven.

Categorie 2

De groen gekleurde lijnen zijn van **positieve monumentwaarde**. Hier zijn beperkt wijzigingen uitvoerbaar mits de gevels, wanden en delen goed herkenbaar blijven.

Categorie 3

De geel gekleurde lijnen geven de **indifferente monumentwaarde** aan. Wijzigingen kunnen hier plaatsvinden.

Exterieur

Hoge monumentwaarde (categorie 1)

- De oorspronkelijke indeling en metselwerk van de voorgevel
- De oorspronkelijke voordeur en raamindelingen van het woonhuis
- Het dak aan de voorzijde met de positie van de twee schoorstenen
- De gehele noordgevel met uitzondering van de raamindeling en lekdorpels van de onderste ramen
- De westgevel van het woongedeelte m.u.v. grote keukenraam
- De twee zoldervensters van noordgevel
- De ventilatiepannen in dak
- Het lage deel van westgevel met bouwsporen

Positieve monumentwaarde (categorie 2)

- Het dak aan de westzijde
- De betonnen stalramen aan de voorzijde (oostgevel)
- De zuidgevel
- De betonnen stalramen en verhoogde deel van westgevel
- Deur naar voorstal in westgevel

Indifferente monumentwaarde (categorie 3)

- **De huidige voordeur en indeling woonhuisramen**
- De noordgevel van de aanbouw achterzijde
- Het dak van golfplaten aan achterzijde
- Het grote keukenraam

- Alle afzuig- en ventilatievoorzieningen
- De nepluiken bij de woonhuisvensters

Interieur woongedeelte

Hoge monumentwaarde (categorie 1)

- De gang met de twee deuren links en rechts
- De deur van gang naar keuken
- Alle balkenplafonds onder de huidige boordplafonds
- De kapconstructie
- Het oude lijstwerk van de deuren

Positieve monumentwaarde (categorie 2)

- De huidige schouwen
- De huidige kelder

Indifferente monumentwaarde (categorie 3)

- De gehele interieur aankleding
- De gehele interieurinrichting
- De hardboordplafonds en lambriseringsen

Interieur bedrijfsgedeelte

Hoge monumentwaarde (categorie 1)

- De gehele gebintconstructie, inclusief de stalen balken
- De gehele kapconstructie
- De gevel tussen woon- en bedrijfsgedeelte

Positieve monumentwaarde (categorie 2)

- De ijzeren constructies tegen buitengevel westzijde

Indifferente monumentwaarde (categorie 3)

- Alle tussenmuren
- Alle varkenshokken
- Alle plafonds

Conclusie

Uit bovenstaande waardering blijkt dat de langgevelboerderij Blauwstraat 1a wel degelijk cultuurhistorische waarde heeft. De boerderij heeft echter in de loop der tijd enige hinderlijke veranderingen ondergaan. De meest hinderlijke is wel de raamindeling van de

woonhuisvensters met de schijnluiken. Gelukkig zijn de zolderramen in de noordgevel behouden gebleven en die geven een goede indicatie hoe de ramen van de begane grond er hebben uitgezien. Een tweede hinderlijke verandering is het grote keukenraam in de westgevel en ook de voordeur met twee glaspartijen in de oostgevel. Het spreekt vanzelf dat de luchtkokers op het dak aan de achtergevel bij een bestemmingswijziging geamoveerd worden. Van het interieur is gelukkig de gang met de deuren behouden gebleven. Jammer is dat de oorspronkelijke kelder en opkamer, die zo karakteristiek zijn voor een boerderij, in het verleden zijn verwijderd. De blinde muur in de westgevel, waarachter deze beide vertrekken zich voorheen bevonden, is onveranderd gebleven.

Advies

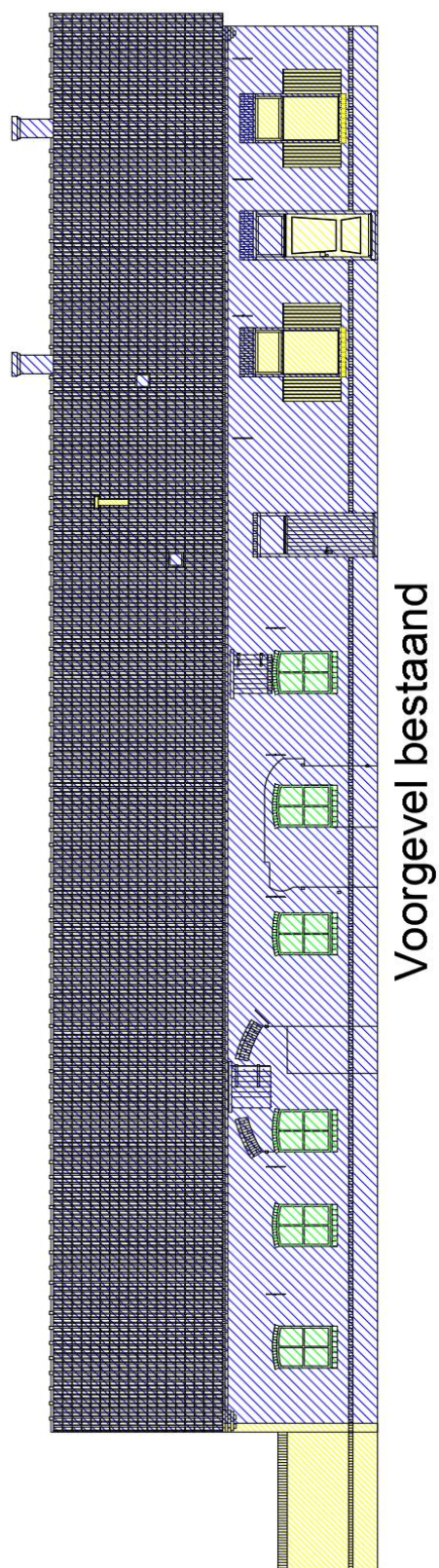
Wij adviseren om de genoemde veranderingen uit het verleden ongedaan te maken en de boerderij zoveel mogelijk terug te brengen in de staat van de bouw in het eerste kwart van de vorige eeuw. Ook adviseren wij om in het bedrijfsgedeelte de constructie van het gebint met de ijzeren liggers geheel vrij te leggen in de ruimte.

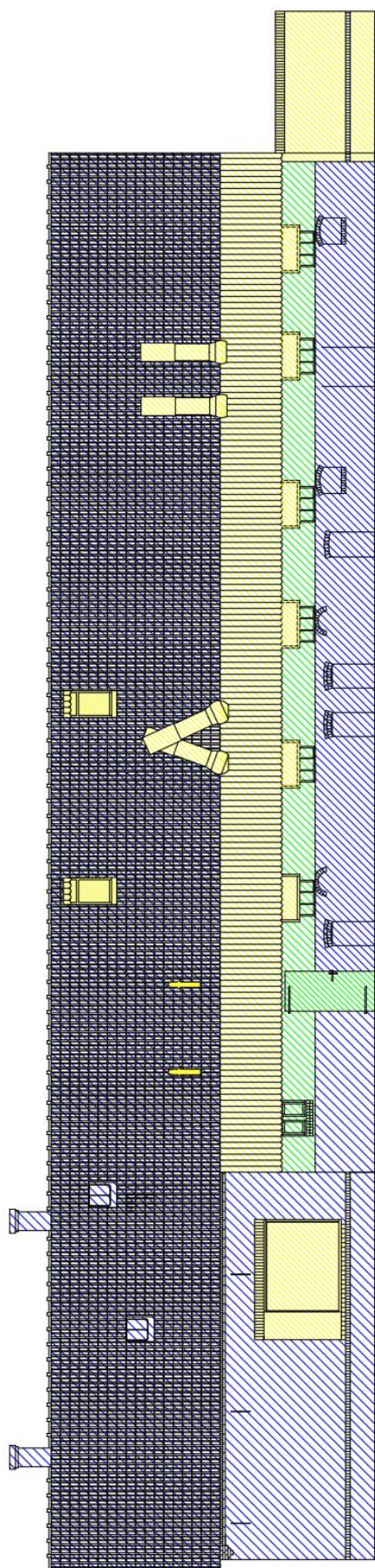
Bij de restauratie van het bedrijfsgedeelte adviseren wij om een keuze te maken tussen de situatie bij de bouw van de boerderij of de huidige situatie. Beide keuzes zijn cultuurhistorisch verantwoord. Bij de bouw van de boerderij was de gevel in het bedrijfsdeel gesloten met alleen twee dubbele deuren, een in de stal en een in de schuur. Deze deuropeningen kunnen worden teruggebracht waarbij twee grote lichtopeningen worden gecreëerd. Een andere optie is de huidige situatie met de betonnen stalramen en de bouwsporen van de dichtgezette deuren. Het verdient de voorkeur om niet voor beide opties te kiezen, daar in dat geval een rommelige gevel ontstaat.

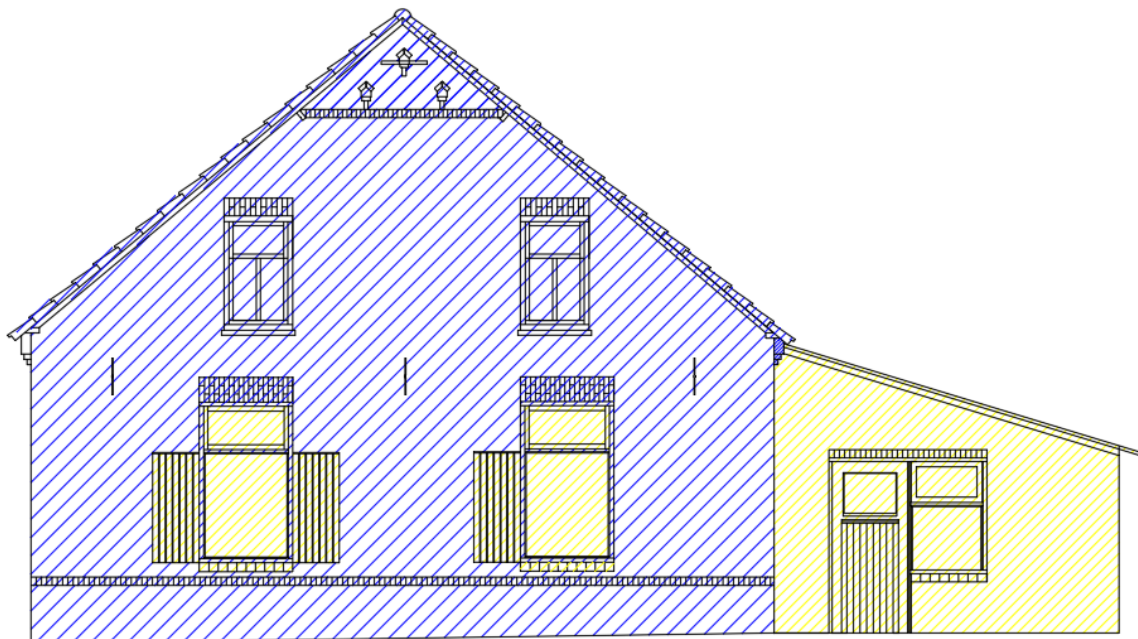
Bijlagen

Bijlage 1 – Waardenstelling boerderij

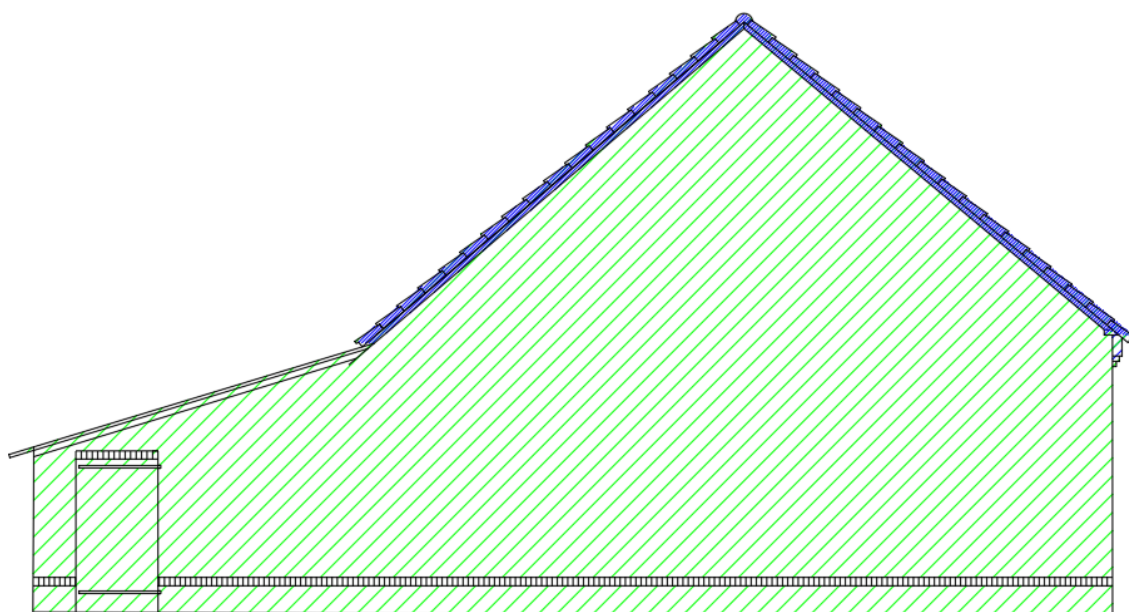

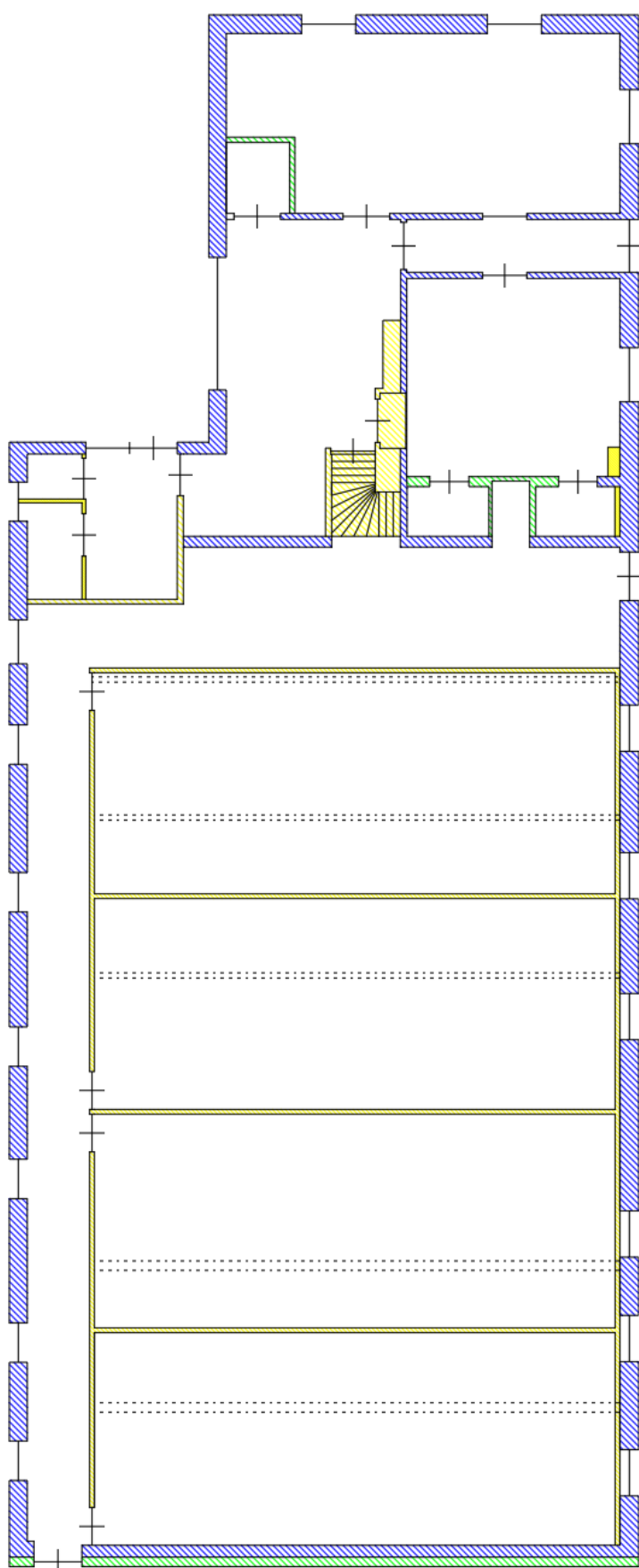
Achtergevel bestaand

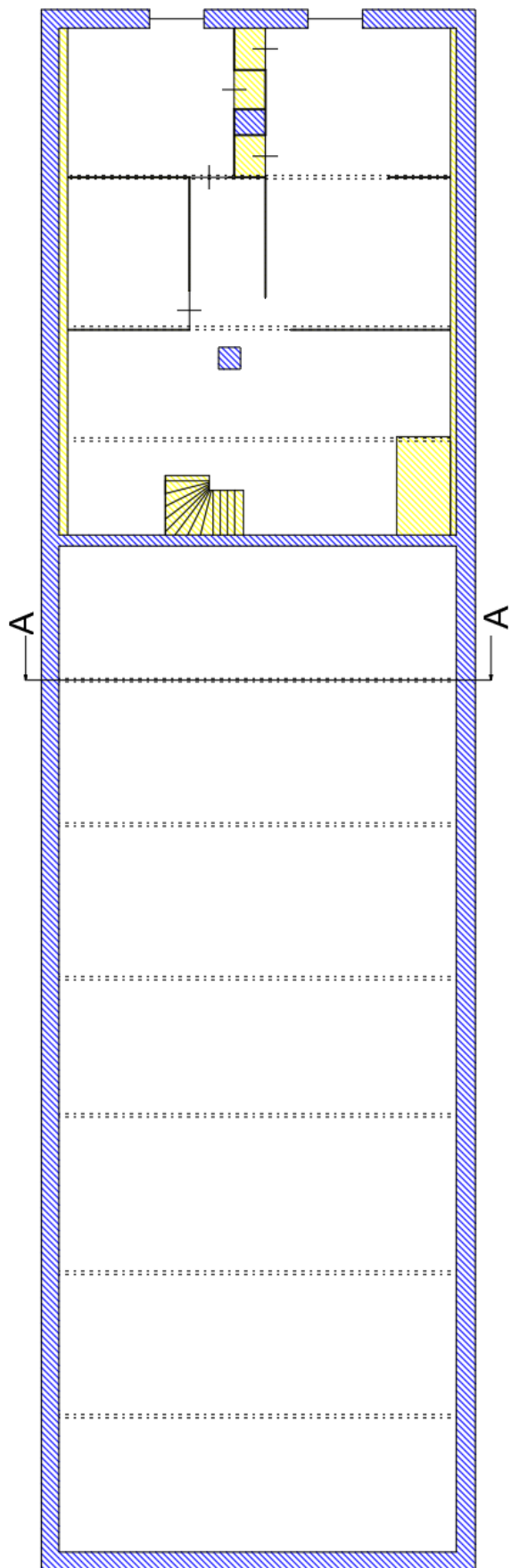
Rechter zijgevel bestaand

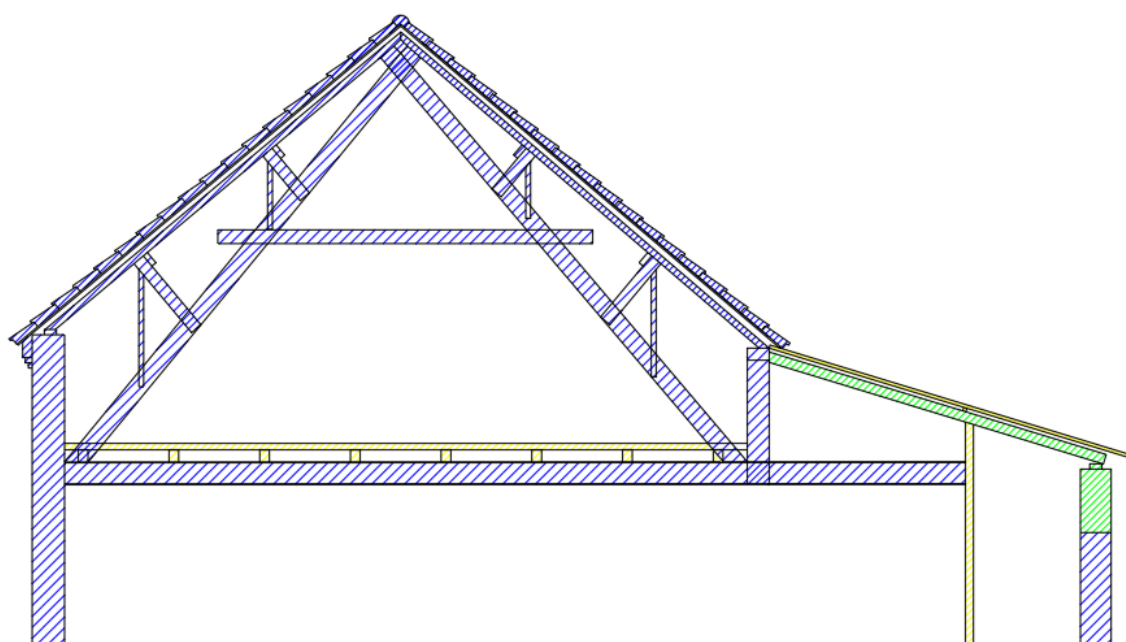
Linker zijgevel bestaand

Plattegrond begane grond bestaand

Plattegrond verdieping bestaand

Doorsnede A-A bestaand

SCHAMP
Bouwkundig advies
Advies ruraal erfgoed

Jan Berendweg 2

5764 PK De Rips

T 0493 - 380355

M 06 - 57579908

E info@schamp-bouwkundigadvies.nl

I www.schamp-bouwkundigadvies.nl

Op werkzaamheden van Schamp Bouwkundig Advies is DNR 2011 van toepassing

Bouwhistorische verkenning met waardestelling en aanbeveling Blauwstraat 1a Sint Anthonis 06-12-2017